

Alkoholismin lääkehoito sai alkunsa vuonna 1948, jolloin Ruotsissa keksittyä ja käyttöön otettua Antabus-hoitoa kokeiltiin poliklinikkahoitona Helsingissä syyskuun 1948 ja toukokuun 1949 välisenä aikana (Jokivartio 1950). Yhtenä antabuksen tärkeänä etuna pidettiin sitä, että ”ennen laitoshoittoon toimittamista jokaiselle alkoholistille varataan mahdollisuus Antabus-hoidolla välttää vapauden menetys” (Toivola). Helsingin kaupungin alkoholistipoliklinikan pääasiallisena hoitomenetelmänä oli vuonna 1950 edelleen Antabus-hoito. Jorma Tirkkosen (1950) mukaan hoidon tuloksellisuus oli hyvä: ”-- hoidon aikana ollut ryyppäämättä useita viikkoja ja monella tavalla parannellut asioitaan. On saatu käsitys, että useimmiten tälle kohoamiselle juuri antabushoito on muodostanut ratkaisevan avun”.

Vaikka hoitotulosten arviointi jatkuvasti todettiin vaikeaksi, usko Antabuksen voimaan on vahva Tirkkosen (1950) hoitosuosituksissa:

- valvontaan joutuneita kehotettava vakavasti alistumaan antabushoittoon

- eduksi jos huoltolasta ohjataan antabushoittoon

- huoltolaan joutuville tiedotettava ilmaisesta antabushoidosta

- kotikäynnit hoidossa pysymisen tehostamiseksi

- ei antabushoitoa jyrkästi kieltäytyville.

Alkoholistipoliklinikan perustamisen tärkeyttä perustel-

tiin antabushoidon tuloksellisuudella. Vuonna 1957 alkoholistihuollon poliklinikkatoiminta nojasi edelleen suurimmaksi osaksi lääkehoitoon. Antabusta yritettiin antaa kaikille, ja kieltäytymistä pidettiin osoituksena siitä, että potilas ei suhtaudu vakavasti hoitoon. Toisena rutiinihoitona olivat B-vitamiinit, joita annettiin kaikille halukkaille, vaikka siihen ei olisi ollut lääketieteellistä aihetta. Piikitys tehtiin pari kertaa viikossa, jotta yhteys potilaisiin säilyisi. Erikoishoitona pitemmän ryyppykauden kokeneille annettiin erilaisia rauhoittavia lääkkeitä sekä unilääkkeitä. Lääkehoitojen lisäksi hoitomuotona mainitaan myös ”kasvattavat toimenpiteet”, joiden sisällöstä lähde ei kerro tarkempia tietoja (Paavilainen 1957).

Antabustoiiveet osoittautuivat kuitenkin yliarvioituiksi. Hoitomuodon käyttö alkoi vähentyä vuodesta 1959 lähtien ja hävisi vähitellen melkein olemattomiin. B-vitamiinihoito – apunaan tarkoin valikoidut rauhoittavat lääkkeet – muodosti tästä eteenpäin koko hoidon rungon. Vuosina 1961–1962 Helsingin kaupungin alkoholistihuollon poliklinikan hoitoperiaatteen päärunkona oli lääkkeiden jako injektiona tai suun kautta. Lääkehoito oli pääasiassa vitamiini-kuureja, joiden lisäksi annettiin tilapäisesti rauhoittavia lääkkeitä. Vaikka usko antabushoittoon oli vähentynyt, sillä oli vielä tärkeä sija. Lääkehoidon ohella pyrittiin antamaan psykoter-

apeutista käsittelyä (Lehtimäki 1961, 1962a & b). Vaikka terapiakäsite ilmestyi hoito-ohjelmaan, poliklinikkahoito ”on pakostakin muodostunut varsin somaattisesti orientoitukseksi psyko- ja sosioterapian jäädessä vähemmälle” (Westling 1962).

Kallion poliklinikalla antabushoitoa annettiin vielä 1972 (Westling 1972). Vuonna 1974 Achilles Westling kuvaa alkoholistien hoitoa Hesperian sairaalassa seuraavasti: ”Hoito sekä poliklinikalla että osastolla on lääkkeellistä, osin psykoterapeuttista, osin mahdollisiin sosiaalisiin haittoihin puuttumista. Myös ryhmähoito kuuluu osastojen ohjelmaan.”

Vuonna 1977 Kallion osaston kehittämisesityksessä todetaan, että ”kahden päivän katkaisuhoido, selviämislunontoinen hoito, lyhytaikaiseen Antabukseen ja lujaan yölääkitykseen nojaava hoito saattavat tuoda lisäulottuvuuden hoitoarsenaaliin” (Taipale 1977).

Kallion hoitoyksikön esitteessä, joka on päivätty 28.10.1977, todetaan lääkeshoidosta seuraavaa:

Krapulahoito: Poliklinikalla sovelletaan valtaosin krapulahoitoa, johon kuuluu 2–3 päivän lääkitys. Humalassa oleville ei anneta lääkkeitä lukuun ottamatta vitamiineja.

Antabushoito: Krapulahoittoon kuuluu pääsääntöisesti myös Antabus- tai Dipsan-lääke.

Muu lääkehoito: Poliklinikalla hoidetaan myös raittiina kausina esiintyviä lyhytaikai-

sia unettomuus-, hermostuneisuus- ja masennus- yms. tiloja antamalla potilaalle 1–7 vrk:n lääkitys.

Päiväosaston ja osaston hoito perustuu pääasiassa krapulaoireiden poistamiseen levon ja lääkehoidon avulla.

Lääkehoito toi mukanaan myös ongelmia. ”Poliklinikan odotushuoneeseen pääsevät kaikki pyrkijät. – Lisäksi potilas pääsee yleensä lääkärille ja saa jokusen rauhoittavan lääkkeen, joka sitten usein hyvään hintaan myydään tai käytetään alkoholin kanssa halvemman humalan saamiseksi. Potilaat puhuvat avoimesti Kallion hoitopisteestä porukan kokoontumis- ja lääkkeitten anniskelupaikkana” – (Rekola 1977).

Tätäkin nykyä juoppouteen haetaan lääkkeitä (ks. esim. Heinälä & al. 1994), mutta biolääketieteellisen alkoholismitutkimuksen painopiste on muuttunut. Yhtäältä haetaan juoppouden geenejä, toisaalta

haetaan juoppouden tunnistuskeinoja. Juoppouden lääketieteellisestä parantamisesta ollaan siirrytty juoppojen lääketieteelliseen etsimiseen.

KIRJALLISUUS

Heinälä, Pekka & Sinclair, John David & Sillanaukee, Pekka & Kiiänmaa, Kalervo: Uusia näkymiä alkoholismilääkehoitoon. Alkoholipoliitikka 59 (1994): 2, 83–89

Hesperian sairaalan Kallion osasto, alkoholi-ongelmien hoitoyksikkö. Esite 15.4.1977. Uusintapainos 28.10.1977

Jokivartio, Erkki: Havaintoja alkoholistien hoidosta Ruotsissa, 1950

Lehtimäki, Lenni: Helsingin kaupungin alkoholistihuollon poliklinikan vuosikertomus, 1961

Lehtimäki, Lenni: Helsingin kaupungin alkoholistihuollon poliklinikan vuosikertomus, 1962a

Lehtimäki, Lenni: Suomen

ensimmäinen alkoholistipoliklinikka, 1962b

Paavilainen, Erkki: Poliklinikkatoimintaa alkoholistihuollon yhteydessä, 1957

Rekola, A.-L.: Sosiaalihuoitajien työstä Hesperian sairaalan Kallion poliklinikalla 18.2. 1977

Taipale, Ilkka: Hesperian sairaalan Kallion osasto tilastojen ja kirjallisten lähteiden valossa vv. 1962–1976

Taipale, Ilkka: Esimerkki helsinkiläisestä työpaikasta – Hesperian sairaalan Kallion osasto, 1977

Tirkkonen, Jorma: Helsingin kaupungin alkoholistipoliklinikan toiminnasta v. 1950

Toivola, Osmo: Antabus-hoito Helsingin kaupungissa

Westling, Achilles: Avauspuheenvuoro, 1962

Westling, Achilles: Alkoholistien hoito Hesperian sairaalassa, 1974.

PIRJO PAAKKANEN

HINTANSA VÄÄRTI?

Hintansa väärti on maan ykkösviinakauppiaan kirjoittama teos. Se ei kuitenkaan keskity viinakauppaan, vaikka alkoholi onkin koko ajan läsnä politiikan, kulttuurin, kansainvälisten suhteiden ja taloudellisen toiminnan areenoilla. Ennen kaikkea kirja kuitenkin kertoo tekijästään, siitä miten Heikki Koski on yhtenä suomalaisen yhteiskunnan vaikuttajista eri asiat ja elämäntilanteet kokenut, hänen elämänsä katsomuksesta. Eikä vain hänen, vaan

myös edeltäneet Alkon pääjohtajat saavat äänensä kuuluville.

Heikki Koski on osannut usein käyttää avautuneet mahdollisuudet hyväkseen. Esimerkiksi kun valtioneuvos K. A. Fagerholm eläkeläisenä edelleen vietti aamupäivänsä Alkossa, pyrki Heikki Koski mahdollisimman paljon keskustelemaan hänen kanssaan, olihan Fagerholm hänen mielestään ”itsenäisen Suomen historian suurimpia valtiomie-

hiä”. Koski siteeraa mielellään erittäin sanavalmista Fagerholmia. Esimerkit ovatkin paitsi hupaisia myös kulttuurihistoriaa. Koskella on oiva kyky muistaa keskustelutovereidensa osuvia sanontoja.

Mitään erityisiä paljastuksia, skandaaleista puhumattaakaan, Kosken teos ei sisällä. Lähinnä tällaista on Kosken antama selvä vahvistus sille, että Pekka Kuusi oli vakavasti pyrkimässä Suomen presidentiksi.